

pridelka povžije naše cesarstvo (Avstrija) 40 milijonov, tedaj manj kakor druge države z enakim številom prebivalcev. Da bi se raje manj tobaka kakor kave popilo!

Podučne stvari.

Nove volitve za deželni zbor kranjski.

Deželni zbor kranjski je razpuščen; zopet imajo tedaj volilci vojvodine kranjske priliko, da se poslužujejo svojih volilnih pravic. Jako važne so te volitve in njeni nasledki. Pred vsem gré tedaj zato, da vsak volilec jasno previdi, po katerih pravilih in kako naj se volijo novi poslanci.

„Novice“ povdarjale so veliko važnost teh volitev že v listu 10. Ker je pa oficijalna „Laibacher Zeitg.“ dotični poziv národnega volilnega odbora v pretres vzela in o novih volitvah prinesla velik članek, zdi se nam potrebno, da se pretrese ta stvar od neodvisne in nepristranske strani, ter da se tako razjasnijo „Begriffsverwirrungen.“ Le tako bode mogoče, da vsak volilec sodi po lastnem prepričanju in da lahko razloči, kaj je resnica, in kaj so predsodki in ogrde. „Da se resnica prav spozná, je čuti treba dva zvoná“ — stari je pregovor, ki tudi tu veljá.

V omenjenem „Laib.“ članku se očita razpuščenemu deželnemu zboru, da je on namenjeni spravi z Ogorskimi ovire stavljal. Temu očitaniu nasproti moramo omeniti le to, kar je Njih Veličanstvo priznalo samo, da je deželni zbor kranjski bil pripravljen voliti poslance v državni zbor, da se je pa razpustil le zaradi tega, ker je deželni zbor v preponižni adresi izrekel isto svoje mnenje, do kterega misli vsled §. 19. deželne ustave imeti pravico. To mnenje je pa, da se sprava z Ogri more vršiti z vspehom le po tacihi pogodbah, ktere so nam gotov porok za celoto in mogočno stanje države in za uspešno razvijanje ustavnega življenja. Že zapopadek besede „sprava“ dokazuje nam, da sprava zahteva pred vsem prosto porazumljenje vseh delov. O spravi pa ne more biti nikakor govor tam, kjer na priliko, deželnim zastopom celih kraljestev in dežel (Českega, Moravskega, Galicije, Tiroljskega in Kranjskega) še dovoljeno ni bilo, da preponižno Cesarju izrekó svoje mnenje in svoje skrbí.

Jasno je deželni zbor kranjski v načrtu svoje adrese izrekel svoje prepričanje, kako potrebno je, da se kmalu in uspešno izvrši sprava, kajti potrebna je za obstanek države in za blagor vseh dežel. Izrekel je tudi, da je pripravljen žrtovati v ta namen vse, kar je državi koristno in potrebno. Kako se tedaj more trditi, da je hotel ovire staviti delu sprave?! Obnašanje našega deželnega zbora ni bilo nikakor tako, da bi izvirale iz njega nevarnosti za cesarstvo, kajti zvesto vdane zastopnike tega vojvodstva navdušuje tem več presrečna želja, videti obširno naše cesarstvo veliko, mogočno in srečno.

Po tej želji navdušeni izrekli so svoje mnenje in svoje skrbí o sedanjem stanju države v preponižnej adresi po vestnem svojem prepričanju.

Ravno ta načela izrekel je v svoji adresi tudi deželni zbor tiroljski, a vendar ni bil razpuščen. Nevarnosti tedaj, ktere vidi „Laib. Ztg.“ za državo v obnašanju našega deželnega zbora, nahajajo se tedaj le v možganih omenjenega pisatelja „Laibacherčinega.“

„Laibacher Zeitg.“ pravi dalje: „Mi vsi smo zvesti prirojeni nam veri.“ Opušča je kritiko, kaj da misli marsikter nasprotnik narodnega volilnega odbora o naših verskih načelih, rečemo vendar to, da ima vsaj narodni odbor popolno pravico zapisati si na svojo zastavo gêslo: „Vse za Boga, cesarja in za domovino“, in to tem več, ker se je narodnjakom že večkrat očitala pre-

gorka skrb za nepokvarjeno obdržanje naše prirojene vere, in so se z nekako zaničljivostjo zmirjali „slovenski Tiroljci.“ Morebiti da marsikter tistih, ki se štejejo k „wir“ v „Laibacher Zeitung“, ne bi premišljeval niti en trenutek — ako bi mu bilo koristno — da to tako ostentativno kazano versko zvestobo žrtuje načelom vse „izveličajočega“ modernega liberalizma.

Nikakor nočemo trditi, da bi bila zvestoba do presvitlega cesarja le izključno samotržje narodnjakov; vendar moramo tukaj v spomin klicati vsemu svetu dogodbe 1848. leta. Ko se je takrat revolucija v Avstrii postavila za barikade in se je v nekterih nemških sosednih deželah na noge spravljala črna vojska, da bi hitela na pomoč upornemu glavnemu mestu dunajskemu, takrat stala je kranjska dežela s sorodnimi slovenskimi pokrajinami nepremakljivo za svojega vladarja, ločivši uporne Italijane od Magjarov in znamenitne denarne žrtve podajala in krepko podpirala rešitelja države, bana Jelaičica. V tej za Avstrijo dosihmal najnevarnejši dôbi pokazala se je sijajno resnica pesnikovih besed:

Hrast se omaja in hrib,

Zvestoba Slovincu ne gane!

Kar se pa tiče ljubezni do ožje naše domovine kranjske, bode naš narod sam dobro ločil dela od praznih fráz.

Dalje protestuje „Laib. Ztg.“ zoper napačno rabo besede „national“ (naroden). Tudi mi prav slovesno protestujemo zoper tako napačno rabo! Ali mar je to pošteno, da se dandanes reče: „Naš jezik ni še dosti izobražen za šole in uradnije? da je naša literatura tako revna, da se vsa pod pazduho lahko prinese v dvorano deželnega zbora? Ali je to resnica, ako se pravi, da je našemu narodu drug ptuj jezik tako potreben kakor vsakdanji kruh — jutri pa zopet, če namreč kaže, da je dobro — imenovati se „krainische Slovenen, die ihre Muttersprache lieben! (kranjske Slovence, ki ljubijo svoj materni jezik!)

Protinaravno je to, da se govori o narodni „stranki“ v lastni domači deželi, akoravno obsega ta „stranka,“ kakor so kazale zadnje volitve za deželni zbor, vse ljudstvo naše dežele. Nasproti pa se napihujejo posamezne osebe „umetno“ za stranko, ktera je podobna vojskovedju brez armade; kajti nihče ne stoji za njo. Radi bi se imenovali zdaj „national,“ akoravno deželnemu jeziku nikakor nočejo priznati enakopravnosti v šolah in v uradih. Ali morebiti zahtevajo narodnjaki to, da se požene nemški jezik iz dežele? Naj se vendar vzame v roko dr. Bleiweisov načrt šolske postave, kterega je predlagal v deželnem zboru 1866. leta. Prepričati se mora vsakdo, da je nemškemu jeziku odmenjena ista veljavnost v najbolj meri, ktera je potrebna posameznim v njih poklicu, za javno občenje in daljno izobraževanje. Nasproti pa naš deželni jezik nikakor ni dosegel iste veljavnosti v šolah in uradnijah, ktera se mu spodobi. Najbolji dokaz tega nam je ravnokar omenjeni načrt šolske postave, kteri je v zadnjem zborovanju bil zopet predložen; po ovirah cesarskega namestnika pa je večina deželnega zbora zopet odstopila od obravnave njegove. — Kako stoji z ravnopravnostjo pri nas, temu priča je enoglasni sklep deželnega zbora dné 28. februarja t. l., s kterim se naročuje deželnemu odboru: 1. Naj se prosi slavno c. k. pravno ministerstvo, da natanko pazi, da se spolnujejo postave, ki ukazujejo rabo slovenskega jezika pri sodnijah, 2. da predloži deželni odbor prihodnjemu deželnemu zboru načrt, kako bi se izpeljala ravnopravnost v šolah in uradnijah.

„Laibacher Zeitung“ pravi: da se tudi poprejšnja večina deželnega zbora ni nikdar zoperstavljala temu, da bi vžival slovenski jezik pravice, ki mu grejo. Kaj

je že pozabila „Laibacher Zeitung“ — vsaj še ni tako davno — da je poprejšnja večina deželnega zbora v dveh sesijah zavrgla dr. Bleiweisov načrt šolske postave? — Delavnost razpuščenega deželnega zbora ne najde nikakoršne milosti pred sodnim stolom „Laibacher Zeitunge“! Naprava lastne deželne blagajnice bode — tako namreč pravi „Laibacher Zeitung“ — naklonila deželi novo obteženje. Kako skrbna je vendar „Laibacher Zeitung“ za deželni zaklad! Tega pa ona ne omeni, da dežela plačuje c. k. deželni glavni blagajnici 1600 goldinarjev, da ji opravlja blagajniške stvari. Tudi ne omeni, kakor je dokazal poročevalec dr. Costa (stran 42 stenografičnega zapisnika) da si dežela z osnovo lastne deželne blagajnice prihrani mnogo stroškov. Skrbí, ktere jo obhajajo zaradi priprave redutne dvorane, so tako malenkostne, da jih pač ni vredno omenjati. Ta predlog poslanca viteza Gariboldija je v resnici človekoljuben in pa ustaven, kajti on daje poslušalnemu občinstvu več prostora, ktere ga po pravici sme zahtevati. Se ve da bi nekatere osebe najraje imele, da bi deželni zbor zboroval pri zaprtih durih, in to v jeziku, ki je našemu ljudstvu vkljub „Laibacher Zeitung“ še vedno ptuj.

Ako „Laibacher Zeitung“ meni, da bi se bilo na peticijo zaradi omejenja okrajnih uradov tudi brez zborovega priporočila ozir jemal, moramo nehoté prашati: čemu pa imamo potem deželni zbor? Ali se je morebiti vselej na večkratne nujne prošnje, pritožbe in sklepe gledalo in pomagalo? Jeli dežela svoje lastno (inkamerirano) premoženje že dobila nazaj? Ali so se prošnje zaradi zmanjšanja davkov uslišale tako, kakor je želja in potreba?

Da „Laibacher Zeitung“ prošnjo deželnega zbora: naj se začasno ustavi (sistira) vojaška postava, imenuje „demonstracijo“, to mi iz srca obžalujemo. Deželni zbor je storil s tem le svojo dolžnost, ktero je imel nasproti postavi, ki tako globoko sega v vse socialne razmere. Velika večina deželnih zborov bila je enacega prepričanja; storila je ravno to, pa nihče ji ni očital „demonstracije“. Na Ogerskem pa je presvitli cesar sam ustavil to postavo, dokler ne pride v pretres državnemu zboru. — „Laibacher Zeitung“ sklepa svojo kritiko zadnjega deželnega zbora z besedami:

„Sicer pa je deželni zbor nastopil le dedščino (erbsčino) poprejšnjega deželnega odbora, v katerem so znamenito veljavne moči leta in leta neutrudljivo delale za blagor dežele.“ Želeli bi srčno, naj nam blagovoli „Laibacher Zeitung“ določno povedati: v čem vendar obstaja ta „dedščina“? So le to morebiti predlogi deželnega zbora? Potem bi želeli zvedeti kje da jih vendar nahajamo? Kar se pa tiče „kapacitet“, treba bi bilo pred vsem počakati konca šestletne dōbe, predno se sodi, kaj more storiti sedanji deželni odbor, in predno se primerjava njegova delavnost z ono prejšnjega odbora. Sicer pa tudi sam poprejšnji deželni zbor, po ktere ga večini „Laibacher Zeitung“ tako očividno hrepeni, delavnosti odstopivšega deželnega odbora nikakor ni tako silno hvaliti mogel, kakor bi „Laibacher Zeitung“ sama rada verjela (gledaj stenografične zapisnike novembra in decembra 1866 stran 94, 112, 119). Morebiti sedanji deželni odbor zaradi tega ne najde milosti pred „Laibacher Zeitung“ ker je odločno naroden? morebiti ji tudi ne dopada sklep njegov, naj se pošiljajo stenografični zapisniki vsem občinam, da se tako obravnave deželnega zbora razširjajo kolikor je le mogoče?

„Laibacher Zeitg.“ pravi dalje, da se je v zadevah zmanjšanja davkov doseglo že vse, kar je bilo mogoče doseči. Pa tudi o tem bil je poprejšnji zbor, kakor kaže sklep od 28. decembra 1866. leta, sam na-

sprotnega mnenja, ktere ga je gotovo tudi vsa dežela. Ako „Laibacher Zeitung“ kaže na delavnost deželnega zbora v prvi dōbi njegovi, ko so bili narodnjaki še v manjščini, oni z dobro vestjo lahko opominjajo na to, da so večino najvažnijih predlogov predlagali ravno poslanci te manjščine. Tako je stavil dr. Toman 19. februarja 1863. leta predlog zaradi zmanjšanja davkov, poslanec Svetec pa je v sesijah 1865. in 1866. leta to stvar temeljito in obširno razjasnoval. Dalje stavil je dr. Toman predloge zaradi spremembe davka za slobodno rudarjenje, zaradi železnice ljubljansko-beljaške, zaradi razdelitve pašnikov in me njavek, zaradi porotin Wolfovega slovarja. Dr. Bleiweis predlagal je razun že omenjenega načrta šolske postave tudi postavo zaradi požiganja mahú, osnovo kmetijske šole, razpuščenje hiše za najdence. Dr. Costa je stavil predlog, naj se spremenita deželna ustava in volilni red za deželni zbor.

Konečno le še to-le: Jedro obširnega sestavka II. v 58. listu „Laib. Ztg.“, kteri najbolj na sporočilo 10. lista „Novic“ udarja, tiči v sledečih odkritosrčnih besedah, za ktere smo pisatelju srčno hvaležni: „Za vlado bi ne bilo imelo nobene vrednosti, ako bi bili v državni zbor šli možje, ki so očitni nasprotniki sedanje vlade, marveč bi bilo to za-njo nevarno, in zato je bila prva dolžnost njena, da odvrne to nevarnost.“ — Po teh besedah bi se bil deželni zbor le tedaj obdržal, ako bi bil brez pisma (adrese) do Njih Veličanstva volil poslance v državni zbor le iz manjšine zborove. Podoba je tedaj, da ne adresa je glaven povod razpuščenja zborovega, ampak najbolj to, da sedanja večina zbora vladi ni všeč. „Laib. Zeitg.“ upa, da po novih volitvah se bo dosegla drugačna večina, in v ta namen se vé da bode se vse napelo, da se ta namen doseže. Zdaj je tedaj treba, da dežela prosto in brez strahú pové: ali hoče svoj blagor in brambo svojih pravic izročiti tistim možém, ki jih je poprej volila, ali pa drugim, ki so brezpogojno udani zahtevam Beustovega ministerstva. §. 39. deželnega reda, ki so nam ga Cesar dali, govori odločno tako-le: „Vsak volilec naj svoj glas dá po prostem svojem prepričanju brez samopridnih pristranskih vzrokov, kakor po **svoji** najbolji vednosti in vesti misli, da je za splošni blagor najbolje.“ Cesarjeve te besede naj bojo tedaj trdno vodilo volilcem, svojemu Cesarju in Gospodu zvesto udanim!

Naša duhovščina in sedanje volitve.

„Blagor narodu, kjer duhovščina tako nerazrušljivo s svojim narodom stoji kakor egiptovske piramide, kjer se vedno tako aposteljski za najsvetejše pravice svojega naroda poteza, kakor pri nas“ — tako sem pisal v 6. listu „Novic“; dostavljam pa zdaj, da je tako bilo vedno pri nas, kar pomnimo, in upamo, da bo tudi za naprej tako ostalo. Ne bi bil tudi dalje besedice o tem zinil, ko ne bi bil preteklih 14 dni v vsem časnikarskem cvetu „Cislajtanije“, ki po samih vijolicah, rožah in prekrasnem rožmarinu diši, dan na dan bral, da so napravili dosedanji zbor pri nas sami „ultramontanci“, „klerikalci“, „črni Čehi“ — in Bog vé kako se še ta tolovajski besednjak dalje glasi — da to ni bil prav za prav deželni, ampak le „mali tridentinski zbor“ itd. — da, ako se duhovni zdaj-le pritisnejo, ako se jim prepové, se volitev vdeležiti, bo drugi zbor gotovo drugo podobo dobil. — Vprašam: kakošni pojmi in kakošne misli so to o državnem pravu, o svobodi in ustavnosti, ako bi to vse res bilo?! Vprašam ta